

عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان از نظر دانشجویان و اساتید دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد در سال ۱۳۸۳

فرانک صفدری ده چشمه^{۱*}، معصومه دل آرام^{**}، ندا پروین^{***}، دکتر سلیمان خیری[†]، نسرين فروزنده^{‡†}

افسانه کاظمیان*

*کارشناس ارشد مامایی- دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، ** مربی گروه مامایی- دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، ***کارشناس ارشد روانپرستاری- مرکز تحقیقات گیاهان دارویی- دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، †استادیار گروه آمار و اپیدمیولوژی- دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، ‡مربی گروه پرستاری- دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد.

تاریخ دریافت: ۸۵/۱۰/۲۰ تاریخ تایید: ۸۶/۶/۲۵

چکیده:

زمینه و هدف: رشد و توسعه هر جامعه متأثر از نیروی آموزش دیده آن جامعه بود و شناسایی فاکتورهای موثر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان و بذل توجه به آنها، گامی بسوی توسعه پایدار است. لذا این مطالعه با هدف تعیین عوامل و مقایسه دیدگاه دانشجویان و اساتید دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد انجام شد.

روش بررسی: در این مطالعه توصیفی- تحلیلی در سال ۱۳۸۳ تعداد ۲۳۲ نفر از دانشجویان ترم سوم و بالاتر رشته های پرستاری، مامایی، تکنسین اتاق عمل و هوشبری و همچنین ۲۲ نفر از اساتید دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد به روش سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند. نظرات آنان به وسیله پرسشنامه محقق ساخته (به روش قیاسی) و مشتمل بر ویژگی های دموگرافیک و ۶ بخش و ۴۷ سوال در زمینه عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی جمع آوری شد. داده ها با استفاده از آمار توصیفی و تحلیلی (آنالیز واریانس چند متغیره و مدل عمومی خطی) تجزیه و تحلیل شدند.

یافته ها: از دیدگاه دانشجویان امتیاز مربوط به حیطه محتوای آموزش بالاترین رتبه (۴/۶۳±۰/۴) و امتیاز مربوط به حیطه فراگیر کمترین رتبه (۳/۸۵±۰/۶۳) را کسب کرد. از نظر اساتید امتیاز مربوط به حیطه محتوای آموزش بالاترین رتبه (۴/۳۳±۰/۶۸) و امتیاز مربوط به حیطه عوامل اجتماعی و اقتصادی پایین ترین رتبه (۳/۶۷±۰/۷۱) را کسب کرد. پس از مقایسه دیدگاه ها با آزمون چند متغیره بیشترین اختلاف نظر دانشجویان و اساتید، مربوط به دو حیطه عوامل اجتماعی و اقتصادی (P<۰/۰۵) و حیطه محیط آموزشی (P<۰/۰۱) بود. بین متغیرهای جنس، معدل دیپلم، ترم تحصیلی و رشته با پیشرفت تحصیلی ارتباط معنی دار آماری وجود داشت (P<۰/۰۵).

نتیجه گیری: توجه به محتوای آموزشی توسط برنامه ریزان دروس رشته های علوم پزشکی تاثیر به سزایی در پیشرفت تحصیلی این دانشجویان خواهد داشت.

واژه های کلیدی: استاد، پیشرفت تحصیلی، دانشجو، عوامل موثر.

مقدمه:

کشورها دانست. تجارب کشورهای پیشرفته ای چون ژاپن در زمینه توسعه همه جانبه نیز، حکایت از سرمایه

دستیابی به بهره وری و بهبود کیفیت نظام آموزشی را می توان اثر گذارترین عامل در توسعه

^۱ نویسنده مسئول: شهرکرد- رحمتیه - دانشکده پرستاری و مامایی- گروه مامایی- تلفن: ۳۳۳۵۶۵۴-۰۳۸۱، E-mail: safdari@skums.ac.ir

گذاری بر روی منابع آموزشی و منابع انسانی دارد. در راستای دستیابی به این اهداف و بهبود کیفیت، موفقیت تحصیلی دانشجویان از جمله اهداف اساسی برنامه های آموزشی است، در حالی که امروزه افت تحصیلی یکی از نگرانی های خانواده ها و دست اندرکاران تعلیم و تربیت است. از جمله موضوعات مورد علاقه صاحب نظران علوم تربیتی یافتن شرایط و امکانات لازم و موثر در جهت تحصیل موفق و پیشرفت تحصیلی است (۱). دانشجویان به واسطه موفقیت در تحصیل به موقعیتی دست می یابند که از حداکثر نیروی درونی و بیرونی خود برای دستیابی به اهداف آموزش عالی استفاده نموده و شرایط لازم برای زندگی اجتماعی موفق را کسب می نمایند. بر عکس عدم موفقیت در تحصیل زمینه ساز مشکلات فردی و اجتماعی عدیده و انحراف از دستیابی به اهداف سیستم آموزشی است (۲).

محققین عوامل مختلفی را در پیشرفت تحصیلی دانشجویان دخیل دانسته اند. اما با توجه به تفاوت های فرهنگی و تغییرات سریع عوامل در طول زمان نمی توان بعنوان یک قانون عمومی و کلی، علل خاصی را برای همه جوامع مطرح نمود، زیرا قوانین، بافت فرهنگی و سنت هر جامعه، نگرش مردم به تحصیلات، سطح درآمد والدین و غیره همه از عواملی هستند که به طور اخص در یک جامعه بر شکست یا موفقیت تحصیلی تاثیر می گذارند (۳).

منابع موجود نشان می دهند که آموزش به طور کلی تحت تاثیر پنج عامل فراگیر، آموزش گر، برنامه، تجهیزات و محیط آموزشی است که هر یک از عوامل مذکور دارای ویژگی هایی هستند که می توانند در پیشرفت تحصیلی و یادگیری دانشجویان تاثیرات متفاوتی داشته باشند (۴). توجه به نظرات فراگیران و فرادهندگان در فرآیند آموزش در جهت شناسایی عوامل موثر در ارتقای سطح کیفی آموزش نقش کلیدی دارد (۵). در مطالعاتی که محققان تاکنون بر روی موفقیت و

پیشرفت تحصیلی انجام داده اند، پیشرفت تحصیلی به عنوان یک شاخص مورد بررسی قرار گرفته است. در این مطالعات ویژگی های کیفی استاد نظیر مرتبه علمی در رشته مربوطه، آمادگی تدریس و انگیزه وی، دسترسی به اینترنت، فاکتورهای شخصیتی و سبک یادگیری فراگیران، میزان اهمیت خانواده به تعلیم و تربیت و ویژگی های فردی فراگیران نظیر علاقه به رشته، سلامت روان و رضایت دانشجویان از محتوای آموزشی خود، از جمله عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان عنوان شده است (۶-۱۰).

پیشرفت یادگیری از مهمترین نتایج و فرآورده های نظام آموزشی هم برای فرد و هم جامعه بشمار می رود و با توجه به اینکه شناسایی مولفه های تاثیرگذار در محیط یادگیری، شرایط مناسب را برای تربیت افرادی با سواد و خلاق فراهم می کند. بخصوص در علوم پزشکی که با صرف هزینه های بسیار باید نیروی انسانی کار آزموده و با کیفیت مطلوب را برای عرضه مراقبت های بهداشتی درمانی تربیت کند و با عنایت به متفاوت بودن مدرسين، دانشجویان و سیستم آموزشی در هر واحد دانشگاهی و بدلیل عدم انجام چنین تحقیقی در این دانشگاه این پژوهش با هدف شناسایی عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی از دیدگاه دانشجویان و اساتید و مقایسه دیدگاه های آنها و همچنین مشخص نمودن ارتباط ویژگی های دموگرافیک دانشجویان با پیشرفت تحصیلی آنان در دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد انجام شد.

روش بررسی:

این مطالعه توصیفی- تحلیلی در نیمسال دوم ۱۳۸۳ در دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد انجام شد. جامعه پژوهش را ۲۳۲ نفر از دانشجویان روزانه و شبانه مامایی، پرستاری، هوشبری و تکنسین اتاق عمل، ترم سوم و بالاتر و همچنین همه مدرسان رشته پرستاری و مامایی (۲۲ نفر) این دانشکده

یافته ها:

از مجموع ۲۳۲ دانشجوی شرکت کننده در این مطالعه، فراوانی دانشجویان پرستاری بیش از سایر دانشجویان بود (۵۶٪) و اکثریت دانشجویان مجرد بودند (۸۶/۶٪). از نظر جنسیت نیز اکثریت غالب را دانشجویان مونث تشکیل می دادند (۸۷/۵٪).

میانگین سنی دانشجویان مورد مطالعه $22/2 \pm 1/7$ سال و از نظر وضعیت تحصیلی ۶۵ درصد دانشجویان مورد مطالعه روزانه و ۳۵ درصد شبانه بودند. همچنین میانگین معدل کل دانشجویان $15/32 \pm 1/27$ بود.

۶۵/۵ درصد دانشجویان مورد مطالعه در خوابگاه دانشجویی و مابقی در کنار والدین یا همسر زندگی می کردند. از نظر وضعیت تحصیلی و اشتغال والدین دانشجویان، ۱۶/۸ درصد مادران بی سواد و ۹۲/۶ درصد آنها خانه دار و مابقی شاغل بودند. در مورد پدران ۱۲ درصد بیسواد و ۳۸/۵ درصد کارمند و مابقی شغل آزاد داشتند. فقط ۲/۶ درصد مادران و ۱۳/۸ درصد پدران دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. ۱۵/۹ درصد والدین ساکن روستا و ۸۴/۱ درصد در شهر سکونت داشتند.

یافته های مطالعه پیرامون مشخصات فردی اساتید نشان داد که میانگین سنی اساتید مورد مطالعه $37/1 \pm 4/9$ سال و اکثر آنها مونث (۶۸٪) و دارای مدرک فوق لیسانس (۸۶٪) می باشند. در میان حیطه های مورد بررسی از دیدگاه دانشجویان میانگین امتیاز مربوط به حیطه محتوای آموزش (۴/۴۶ \pm ۰/۶۳) بالاترین رتبه و میانگین امتیاز مربوط به حیطه فراگیر (۳/۸۵ \pm ۰/۶۳) کمترین رتبه را کسب کرد. از نظر اساتید نیز میانگین امتیاز مربوط به حیطه محتوای آموزش (۴/۳۳ \pm ۰/۶۸) بالاترین رتبه و میانگین امتیاز مربوط به حیطه عوامل اجتماعی و اقتصادی (۳/۶۷ \pm ۰/۷۱) پایین ترین رتبه را کسب کرده است (جدول شماره ۱). پس از مقایسه دیدگاه ها با آزمون چند متغیره مشخص گردید که

که با رضایت در مطالعه شرکت کرده بودند تشکیل دادند.

ابزار اندازه گیری در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته به روش قیاسی بود. بخش اول پرسشنامه شامل جمع آوری اطلاعات کلی بود که برای هر دو گروه مدرسان و دانشجویان جداگانه تنظیم شده بود. بخش دوم پرسشنامه با توجه به محتوا به شش حیطه کلی تقسیم گردید که شامل ۴۷ سوال در زمینه های خانوادگی (۷ سوال)، فراگیر (۹ سوال)، آموزش گز (۱۱ سوال)، محیط آموزشی (۱۰ سوال)، محتوای آموزش (۳ سوال) و عوامل اجتماعی اقتصادی (۷ سوال) بود. که بر اساس طیف لیکرت (۵-۰) طرح ریزی شد. پر کردن پرسشنامه ها توسط دانشجویان و اساتید مورد مطالعه به صورت خود گزارشی بود.

جهت تعیین روایی پرسشنامه از اعتبار محتوا استفاده شد بدین ترتیب که با استفاده از کتب، مقالات و منابع معتبر علمی پیش نویس پرسشنامه تدوین و با نظر خواهی از پانزده تن از اساتید دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد و پس از انجام اصلاحات پیشنهادی توسط ایشان، پرسشنامه نهایی به روش قیاسی تدوین گردید. به منظور اندازه پایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و پایایی ۷۷ درصد برآورد گردید. از آنجایی که ملاک پیشرفت تحصیلی معدل کل واحدهای اخذ شده بود، لذا با بررسی کارنامه های رایانه ای و پرونده های آموزشی معدل دانشجویان مورد مطالعه بر اساس شماره دانشجویی آنان استخراج گردید. سپس بر اساس کدگذاری قبلی پرسشنامه ها، معدل ها در قسمت اطلاعات شخصی پرسشنامه وارد گردید.

جهت تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی - تحلیلی (مدل عمومی خطی و آنالیز واریانس چند متغیره) استفاده شد.

جدول شماره ۱: مقایسه نتایج حیطه های مختلف پیشرفت تحصیلی از دیدگاه اساتید و دانشجویان

حیطه	افراد مورد بررسی	
	دانشجویان	اساتید
فراده	۴/۲۵±۰/۵۶	۴/۰۶±۰/۴۷
فراگیر	۳/۸۵±۰/۶۳	۳/۷۴±۰/۴۷
خانواده	۴/۰۹±۰/۶۵	۳/۹۳±۰/۵۴
محیط آموزش**	۴/۱۵±۰/۶۵	۳/۶۲±۰/۶۹
محتوای آموزش	۴/۴۶±۰/۶۳	۴/۳۳±۰/۶۸
اجتماعی اقتصادی*	۴/۰۴±۰/۷۱	۳/۶۷±۰/۷۱

- داده ها بر اساس "انحراف معیار میانگین" می باشد.

$P < ۰/۰۵^*$

$P < ۰/۰۱^{**}$

بحث:

در این مطالعه عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی از دیدگاه دانشجویان و اساتید مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت در ۶ حیطه مورد مطالعه (فراگیر، فراده، عوامل اجتماعی اقتصادی، محیط آموزشی و عوامل خانوادگی) دانشجویان و اساتید نقش محتوای آموزشی را پر رنگ تر از سایر عوامل بیان کرده اند و تفاوتی بین دیدگاه مدرسين و دانشجویان وجود نداشته است. در همین راستا Cropley و Knapper به نتایج پژوهش انجام شده توسط Burt بر روی دانش آموزان مهندسی مکانیک و الکترونیک اشاره می کنند که میان مهارت های یاد گرفته شده در دانشگاه و مهارت های مورد انتظار در موقعیت کاری همخوانی کمی وجود دارد و دلیل این ضعف را محتوای مربوط به آموزش ذکر کرده اند (۹). Vanhanen نیز نارضایتی دانشجویان پرستاری از محتوای دروس را به عنوان یکی از عوامل افت تحصیلی مطرح کرده است (۱۰) یافته های این دو مقاله با یافته های مطالعه حاضر همراه می باشد.

در حیطه محیط آموزشی، از دیدگاه دانشجویان وجود منابع کتابخانه ای، کتب و نشریات داخلی و خارجی بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داده است

بیشترین اختلاف نظر دانشجویان و اساتید، مربوط به دو حیطه عوامل اجتماعی و اقتصادی ($P < ۰/۰۵$) و حیطه محیط آموزشی ($P < ۰/۰۱$) می باشد (جدول شماره ۱).

مدل عمومی خطی (general linear model) نشان داد که بین متغیر های جنس، معدل دیپلم، ترم تحصیلی و رشته با پیشرفت تحصیلی ارتباط معنی دار آماری وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). بدین معنی که با ثابت بودن سایر متغیرهای معنی دار در مدل، دانشجویان مونث معدل کل بیشتری از دانشجویان مذکر داشته اند. پیشرفت تحصیلی دانشجویان با معدل دیپلم بالاتر، بهتر از دانشجویان با معدل پایین تر و دانشجویان ترم های بالاتر نیز از پیشرفت تحصیلی بهتری نسبت به ترم های پایین تر برخوردار بودند. از نظر رشته نیز دانشجویان ناپیوسته پرستاری پیشرفت تحصیلی بهتری نسبت به دانشجویان سایر رشته های مورد مطالعه داشته اند. با وجود عوامل فوق در مدل عمومی خطی، سایر عوامل فردی مانند سن، محل اخذ دیپلم، وضعیت تاهل، تعداد اعضای خانواده، محل سکونت دانشجو، محل سکونت والدین، شغل پدر و مادر و تحصیلات پدر با پیشرفت تحصیلی ارتباطی نشان ندادند.

نداشت که این یافته با مطالعات دیگری که در این زمینه انجام شده همسو می باشد (۱۶،۱۵).

در این مطالعه ارتباط برخی عوامل (ویژگی های دموگرافیک) با پیشرفت تحصیلی دانشجویان نیز مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین متغیرهای جنس، معدل دیپلم، مقطع تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ارتباط معنی دار آماری وجود دارد. دانشجویان دختر پیشرفت تحصیلی بهتری نسبت به پسران داشته اند که با یافته های Horn و زاهدی اصل همسو می باشد (۱۸،۱۷). به نظر می رسد که این نتیجه با محتوای دروس علوم پزشکی که بیشتر ماهیت حفظی دارد مرتبط باشد. نتیجه مطالعات نشان داده که دختران در علوم ادبی و پسران در علوم ریاضی و فنی توانایی بیشتری داشته اند (۱۹). البته ریشه یابی این مسئله نیاز به بررسی جداگانه ای دارد.

یافته دیگر این مطالعه رابطه مثبت و معنی دار بین معدل دیپلم و پیشرفت تحصیلی است Win و شهدی نیز به ارتباط بین پیشینه تحصیلی دانشجویان پیش از ورود به دانشگاه و پیشرفت تحصیلی دانشگاهی آنان پی برده اند (۲۱،۲۰). به این دلیل که داشتن بنیه علمی مناسب برای تحصیل در هر رشته علمی جزو ملزومات تحصیل در آن رشته است تا جایی که باید فرد حداقل دانش و توان علمی را برای ورود به دانشگاه و تحصیل در آن رشته داشته باشد (۲۰).

همچنین نتایج مطالعه Pimparyon و همکاران حاکی از وجود ارتباط معنی دار بین مقطع تحصیلی و پیشرفت تحصیلی بود بدین صورت که دانشجویان ناپیوسته پرستاری نسبت به سایر گروه ها از پیشرفت تحصیلی بهتری برخوردار بوده اند. این امر ممکن است با تجربه قبلی تحصیل در دانشگاه در مقطع کاردانی مرتبط باشد، چرا که صلاحیت های ورودی و تجارب قبلی می تواند منجر به ایجاد باورهای درونی قوی تر و مسبب انگیزش پیشرفت آنان باشد (۲۲).

در حالی که از دیدگاه مدرسین جذابیت و امکانات محیط بالینی نقش برجسته تری داشته است. بین نظرات دانشجویان و مدرسین در این حیطه اختلاف معنی دار آماری به چشم می خورد. در مطالعه Brazier نیز نقش امکانات کتابخانه ای در پیشرفت تحصیلی مثبت گزارش شده است (۱۱).

در حیطه عوامل اجتماعی اقتصادی نیز گرچه مدرسین و دانشجویان هر دو نقش پایگاه و احترام اجتماعی مرتبط با رشته را در موفقیت تحصیلی خیلی زیاد و زیاد دانسته اند ولی در حالت کلی تفاوت معنی دار آماری در این حیطه بین نظرات دو گروه به چشم می خورد و نقش این حیطه از نظر دانشجویان برجسته تر از مدرسین بوده است. در مطالعه کوشان نیز بیشترین نگرانی دانشجویان پرستاری و مامایی در مورد اشتغال و تامین مخارج زندگی بود (۱۲). علت تفاوت دیدگاه های اساتید و دانشجویان در این حیطه احتمالاً به علت برخورداری بیشتر اساتید از وضعیت اجتماعی اقتصادی مناسب می باشد.

در حیطه فراگیر، دانشجویان نقش علاقه به رشته تحصیلی را خیلی زیاد و زیاد دانسته اند. در مطالعه Okasha نیز علاقه به رشته تحصیلی و شاخص های آن بعنوان یک عامل موثر در گرایش دانشجویان به رشته پرستاری و پیشرفت تحصیلی گزارش گردیده است (۱۳). از نظر مدرسان انگیزه پیشرفت دانشجو امتیاز بیشتری کسب کرده است. Uguroglu و Walberg نیز همبستگی مثبتی بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی گزارش کرده اند (۱۴). در حالت کلی تفاوت معنی دار آماری در این حیطه بین دانشجویان و مدرسین وجود نداشت.

در حیطه فراده، مدرسین و دانشجویان هر دو نقش استفاده از اساتید معرب را در پیشرفت تحصیلی خیلی پر رنگ دانسته اند و تفاوت معنی دار آماری در این حیطه بین نظرات دانشجویان و مدرسین وجود

دروس رشته های علوم پزشکی تاثیر به سزایی در پیشرفت تحصیلی این دانشجویان خواهد داشت.

تشکر و قدردانی:

بدین وسیله از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد و همکاران دانشکده پرستاری و مامایی همچنین دانشجویانی که در اجرای این طرح همکاری بی دریغ نمودند تشکر و قدر دانی می شود.

با توجه به نظرات دانشجویان و اساتید و اهمیتی که به محتوای رشته مطرح شده است. لزوم توجه دست اندر کاران و برنامه ریزان به حل معضلات مربوط به این حیطه مطرح می شود علاوه بر آن با تقویت نقاط مشترک موثر در پیشرفت تحصیلی از دیدگاه اساتید و دانشجویان امکان دستیابی هر چه بهتر به موفقیت تحصیلی دانشجویان ممکن می گردد.

نتیجه گیری:

توجه به محتوای آموزشی توسط برنامه ریزان

منابع:

1. Berk LE. Infants, children and adolescents. 2nd ed. Boston: Allyn & Bacon; 1999. p: 211-13.
2. کرمی متین بهزاد. بررسی ارتباط ویژگی های شخصیتی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تهران با موفقیت تحصیلی آنان در سال ۱۳۷۵. فصلنامه علمی پژوهشی بهبود. ۱۳۷۹، ۴(۷): ۹۲-۸۷.
3. زارع محمد قاسم. بررسی پاره ای از عوامل فردی، خانوادگی، اقتصادی و اجتماعی موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان راهنمایی استان کهگیلویه و بویر احمد. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی تهران. دانشگاه علامه طباطبائی. ۱۳۷۴.
4. بلوم بنجامین. در کتاب: ویژگی های آدمی و یادگیری آموزشگاهی. ترجمه: سیف علی. چاپ دوم. تهران: نشر دانشگاهی. ۱۳۷۴، ۲۳-۱۷.
5. Whittehead D. The academic writing experiences of a group of student nurses: a phenomenological study. J Adv Nurs. 2003 Jun; 41(1): 109-10.
6. Van den Broeck A, Opdenakker M, Hermans D, Van Dam J. Socioeconomic status and student achievement in a multilevel model of Flemish timss-1999 data: the importance of a parent questionnaire. J Stud Educ Eval. 2003; 29(3): 177-90.
7. Duff A, Boyle E, Dunleavy K, Ferguson J. The relationship between personality, approach to learning and academic performance. Pers Individ Dif. 2004 Jun; 36(8): 1907-20.
8. صورتی محمد، بازرگان عباس، حجازی الهه. بررسی عوامل موثر در موفقیت دانشجویان رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اراک در آزمون پره انترنی. مجله ره آورد دانش. ۱۳۷۸، ۸(۲): ۲۱-۱۵.
9. Cropley A, Knapper CH. Lifelong learning and higher education institutions. 3rd ed. London: Routledge; 2000. p: 62-91.
10. Vanhanen L, Janhonen S. Factors associated with students' orientations to nursing. J Adv Nurs. 2000 May; 31(5): 1054-62.
11. Brazier H, Conroy RM. Library use and academic achievement among medical students. Med Educ. 1996 Mar; 30(2): 142-7.
12. کوشان محسن. بررسی مشکلات دانشجویی و آموزشی دانشجویان دانشکده علوم پزشکی سبزوار. مجله اسرار. ۱۳۷۶، ۱: ۳۶-۷.
13. Okasha MS, Ziady HH. Joining the nursing profession in Qatar: motives and perceptions. East Mediterr Health J. 2001 Nov; 7(6): 1025-33.

14. Uguroglu ME, Walberg HJ. Motivation and achievement: a quantitative synthesis. *Am Educ Res J*. 1979; 16 (4): 375-89.
15. Darling-Hammond L. Teacher quality and student achievement: a review of state policy evidence. *J Educ policy Anal*. 2000; 8: 10.
16. Hanushek EA. Assessing the effects of school resources on student performance. *J Educ Evalu policy Anal*. 1997; 19(2): 141-64.
17. Horn R. The performance of males and females in school and tertiary education. *Aust Q*. 2000; 72(5): 21-6.
۱۸. زاهدی اصل محمد. عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه شاهد. مجله علمی دانشگاه شاهد. ۱۳۷۴، ۹(۳): ۵۰.
19. Van Matre JC, Valentine JC, Cooper H. Effect of students after-school activities on teacher's academic expectancies. *Contemp Educ Psychol*. 2000 Apr; 25(2): 167-83.
۲۰. شهیدی محسن. بررسی میزان پیشرفت تحصیلی دانشجویان رشته پزشکی در سهمیه های مختلف پذیرش در دانشگاه علوم پزشکی کردستان. مجله دانشگاه علوم پزشکی کردستان. ۱۳۷۸، ۴(۱۳): ۴۴-۳۸.
21. Win R, Miller P. The effects of individual and school factors on university student's academic performance. *Aust Econ Rev*. 2005 Mar; 38(1): 1-18.
22. Pimparyon P, Caleer SM, Pemba S, Roff S. Educational environment, student approaches to learning and academic achievement in a Thai nursing school. *Med Teach*. 2000 Jul; 22(4): 359-64.